

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

ברכות יז: - בענין לועג לרש

1. ברכות דף יז:, וז"ל, "מתני' מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלפני המטה צורך בהם פטורים ואת שלאחר המטה צורך בהם חייבין ואלו ואלו פטורים מן התפלה קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו העומדים בשורה הפנימיים פטורים והחיצונים חייבים (נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש ומן התפילין וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון).

גמ' מוטל לפניו אין ושאינו מוטל לפניו לא ורמינהי מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר ואם אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו ואם אין לו בית חבירו עושה מחיצה ואוכל ואם אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואינו מברך ואינו מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומזמן ומברכין עליו ומזמנין עליו וחייב בכל המצות האמורות בתורה רשב"ג אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן."

ורש"י שם ד"ה אוכל בבית אחר, וז"ל, "דנראה כלועג לרש וכו'."

2. גמרא שם דף ג:, וז"ל, "ואמר רבי זריקא אמר רבי אמי אמר רבי יהושע בן לוי אין אומרין בפני המת אלא דבריו של מת אמר רבי אבא בר כהנא לא אמרן אלא בדברי תורה אבל מילי דעלמא לית לן בה ואיכא דאמרי אמר רבי אבא בר כהנא לא אמרן אלא [אפילו] בדברי תורה וכ"ש מילי דעלמא."

ורש"י שם, וז"ל, "אלא לדבר הלכה. אסור לספר לפניו שהכל חייבין לספר בהן והמת דומם והוה ליה לועג לרש חרף עושהו (משלי יז). אבל מילי דעלמא. שאין גנאי למחריש בהן לית לן בה."

3. רא"ש סימן ב' (מופיע באתר)

ומעדני יו"ט שם אות ש' (מופיע באתר)

4. שו"ע יו"ד סימן שמ"א סעיף ב', וז"ל, "מי שמת לו מת, יאכל במוצאי שבת בלא הבדלה, ולא יתפלל, ולא בבוקר קודם קבורה, ולאחר קבורה יתפלל תפלת שחרית, אם לא עבר זמנה. אבל תפלת הערב לא יתפלל, שכבר עבר זמנה. ולא דמי לשכח ולא התפלל ערבית שמתפלל שחרית שתיים, כיון שבלילה לא היה חייב להתפלל. ולענין ההבדלה, יבדיל אחר שיקבר המת (מהר"מ ומרדכי והג"מ)."

5. פתחי תשובה סימן שמ"א סק"ד, וז"ל, " ואינו מברך ברכת המוציא. כתב בספר חמודי דניאל כת"י נראה דאונן אף על פי שמוותר לאכול בלא ברכה. חייב בנטילת ידיים בין במים ראשונים בין באחרונים ע"ש ולע"ד צ"ע בזה. שוב ראיתי בספר ברכי יוסף אות ה' שכתב דפשיטא ליה דאונן חייב בנט"י דנט"י הוי משום גזירה משום סרך תרומה ולפי"ז דהוי גזירה דרבנן אין ספק דחייב דכולהו לאוין מדאורייתא ודרבנן האונן חייב והביא דמהר"י אלפאנדרי נסתפק בזה ובשו"ת מכתם לדוד הסכים כן דחייב ומ"מ נראה דהאונן יטול ידיו ולא יברך ע"ש."

ושם סק"ה, וז"ל, "ברכת המזון. כתב בספר חכמת אדם כלל קניג דאם אכל ונקבר המת ועדיין לא נתעכל המזון שבמעיו צריך לברך בהמ"ז ע"ש וכ"כ הגאון מהר"י ז"ל מליסא בסדור תפלה שלו (וכן ראיתי בכתבי הרב הגדול מהר"ר דניאל זצ"ל אך כתב דטוב שיאכל מעט קודם) וכתב עוד וכן באשר יצר אם עשה צרכיו בעודו אונן חייב לברך אשר יצר אחר שנקבר המת אפי' כל היום ע"ש."

6. רבי עקיבא איגר או"ח סימן קפ"ו סעיף ב' (מופיע באתר)

7. חזון איש סימן כ"ח אות ה' (מופיע באתר)